

Отже, українсько-московський договір 1654 р. – перший документ, який відокремив Україну від Польщі, узаконив Українську козацьку державу як самостійного учасника міжнародної політики. Без цього договору й допомоги Росії не могла б завершитися перемогою національно-визвольна війна українського народу. Які б дискусії не відбувалися навколо цього питання, цілком імовірно, що український керманіч, укладаючи Переяславсько-Московський договір, прагнув, нарешті, вирвати українські землі зі складу Речі Посполитої й розбудувати власну незалежну державу.

Шевеліна А.
НТУ «ХП»

РОМАНТИЗАЦІЯ ОБРАЗУ ІВАНА МАЗЕПИ У СВІТОВІЙ І ВІТЧИЗНЯНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Протягом багатьох століть до образу Івана Мазепи зверталися історики й літератори: Вольтер («Історія Карла XII»), Байрон (поема «Мазепа»), Ю. Словацький (трагедія «Мазепа»), Б. Залеський («Дума про Мазепу»), О. Пушкін (поема «Полтава»), К. Рилєєв (поема «Войнаровський»), Б. Лепкий (роман «Мазепа»), В. Сосюра (поема «Мазепа»). У своїх роботах вони по-різному оцінювали його постать і діяльність. Актуальність дослідження еволюції образу гетьмана Мазепи полягає у з'ясуванні співвідношення історичної та художньої правди, у необхідності впровадження в літературний обіг тих творів, які сприятимуть піднесенню національної свідомості українського народу. Образ гетьмана Івана Мазепи зазнав еволюції в історико-літературному процесі: від вихвалянь (за часів правління) до таврування як «зрадника» (після поразки в Полтавській битві). Можна виділити три напрямки створення образу Івана Мазепи: романтичний, ідеологічний та об'єктивно-історичний. Байрон у своїй поемі «Мазепа» створив романтичний образ «вродливого красеня», «шляхетного злочинця», який кидає виклик суспільству, його законам, моральним нормам і зазнає неминучої кари. У поемі В. Гюго Мазепа остаточно втрачає риси конкретного історичного діяча й міфологізується.

Драма Ю. Словацького «Мазепа» заснована на історичних реаліях. Його герой, шляхетний, хоча дещо необачний, утягнений у похмуру драму, у якій рушійними силами є боягузтво короля, злочинна любов і сліпа ненависть воєводи. О. Пушкін в поемі «Полтава» змалював Мазепу з погляду державної процарської російської ідеології, тому постать гетьмана зображується в найчорніших барвах. Образи Петра I та Мазепи Пушкін розташовує на полюсах міфічної вертикалі. Петро I – напівбожество, на яке не падає жодна тінь, а образ Мазепи пов'язується зі світом зла та мороку. Поет наділяє його демонічними рисами: у нього немає довірливих взаємин із людьми, він самотній, постійно плакає підступні плани й повсюди сіє зло. Серед росіян XIX ст., коли політика вимагала зображувати Мазепу ворогом держави, протилежний образ створив К. Рилєєв у поемі «Войнаровський». Мазепа Рилєєва є особою шляхетною і трагічною: на зраду Петрові I, якого високо цінував, і на величезний ризик, пов'язаний із розпочатою грою, він зважився заради добра свого народу.

Одним із перших серед українських письменників, які спробували всебічно й об'єктивно висвітлити образ Мазепи, став Богдан Лепкий. У своїй трилогії «Мазепа» він створив уявний психологічний портрет гетьмана, борця за ідею української державності.

Доля гетьмана Мазепи, сповнена гострих колізій, надихнула багатьох митців на низку захоплювальних творів, які, проте, не позбавлені всіляких перебільшень і явних прикрас. Окрім негативної романтизації, образ українського гетьмана зазнає також ідеалізації, виступаючи втіленням свободи, непримиренності до тиранії, безстрашності й мужності в боротьбі за національне визволення своєї країни.

Медведков І.
НТУ «ХП»

ОБРАЗ ІВАНА МАЗЕПИ В МЕМУАРАХ ПОЛЬСЬКОГО ШЛЯХТИЧА ЯНА ПАСЕКА

Справжній політичний і навіть звичайний портрет гетьмана Івана Мазепи – одна із загадок української історії. Свого часу цар Петро I наказав знищити всі його зображення, і тому в розпорядженні сучасних істориків є